

Market Garden: Heeswijk-Dinther

US 101st Airborne Division
501st Parachute Infantry Regiment

Van Kasteel Heeswijk naar Veghel (12 km) en terug (11 km). Totaal 23 km
(het is mogelijk om in Veghel op de bus te stappen naar Kasteel Heeswijk, na punt 28)

Op 17 september 1944 stegen ze op in Engeland, Amerikanen, Polen en Engelsen om Operatie Market Garden te starten. Het doel was om een corridor van Eindhoven naar Arnhem te maken en de bruggen over de Maas, Waal en Rijn veilig te stellen en in handen te houden bij respectievelijk Grave, Nijmegen en Arnhem. Vandaar zou men dan gemakkelijk vóór Kerstmis 1944 het Ruhrgebied in Duitsland kunnen veroveren.

Market was de codenaam voor de luchtlandingsacties van:

- 101e Amerikaanse Airborne Divisie bij Son en Veghel;
- 82e Amerikaanse Airborne Divisie bij Nijmegen
- 1e Engelse Airborne Divisie bij Arnhem
- 1e Poolse Parachutisten Brigade bij Driel

Garden was de codenaam voor de operaties van de grondtroepen, het 30e Engelse Legerkorps, dat vanuit Neerpelt aan de Belgisch-Nederlandse grens moest doorstoten naar Arnhem.

Taak van de luchtlandingstroepen was het veroveren en bezet houden van de opmarsroute –*de Corridor*– voor het 30^e Legerkorps, de weg van Neerpelt, Valkenswaard, Eindhoven, Son, St. Oedenrode, Veghel, Uden, Grave, Nijmegen naar Arnhem.

Veldmaarschalk Montgomery ging er vanuit, dat het 30e Legerkorps twee dagen nodig zou hebben om Arnhem te bereiken. De schatting was verder dat in geval van tegenslag de luchtlandingstroepen er in zouden slagen de Rijnbrug vier dagen te verdedigen tegen de Duitse tegenaanvallen. Het resultaat van Operatie Market Garden is bekend: Pas op D-Day+2 reden de eerste Engelse tanks over de brug van het Wilhelminakanaal bij Son en bleek Arnhem 'een brug te ver'. Het was van het grootste belang dat de Para's de bruggen over kanalen en rivieren veroverden vóór de Duitsers kans zouden zien deze op te blazen. Voor de 101e Airborne Divisie waren dat de bruggen over het Wilhelminakanaal, de Dommel, de Zuid-Willemsvaart en de AA.

Helaas kreeg men Arnhem dus niet veroverd en liep een en ander bij de Operatie Market Garden dus net iets anders, zo ook in Heeswijk. Eigenlijk hadden de parachutisten van het Parachute Infantry Regiment helemaal niet bij Kasteel Heeswijk moeten worden gedropt maar bij Kasteel Zwanenburg in Dinther. Ze hadden de opdracht om de spoorbrug over rivier de AA te veroveren en veilig te stellen zodat vanuit Eindhoven via Boxtel en Veghel materieel vervoerd kon worden richting het Duitse Gogh. Echter doordat de piloot geen grondsignalen zag, omdat de Patfinders die daarvoor hadden moeten zorgen waren neergeschoten boven Retie in België, nam de piloot aan dat Kasteel Heeswijk hun droppingzone was en maakte Heeswijk ineens onderdeel uit van Operatie Market Garden. Kasteel Heeswijk was echter in stevige handen van de Duitse bezetter en vanuit dit bolwerk zijn de parachutisten flink beschoten met diverse doden als gevolg.

Deze wandelroute is opgedragen aan Liberator John Primerano die op 17 september 1944 als parachutist landde in een veld tegenover het huis van Tonia van de Pas aan de Gouverneursweg 9. Zij redde zijn leven, hij bezocht haar vele jaren en noemde haar zijn "second mother" tot haar dood.

Ongeveer 12 of 23 km

(LA=Linksaf RA=Rechtsaf RD=Rechtdoor)

1. Start met uw rug naar de brug over de gracht van het kasteel en loop op 14.00 uur (schuin rechtsrechtdoor) over de houten vlonder naar het Airborne monument en lees de twee gedenkstenen.
2. Verlaat de gedenkplaats over dezelfde vlonder. *De spoorbrug over de AA bij Veghel veroveren was het doel van dit regiment dat onderdeel uitmaakte van het grote Market Garden offensief).*
3. Loop linksom rond het kasteel. *Bezichtig de gracht alwaar enkele para's invielen en gemakkelijk beschoten en gedood werden door de Duitsers die in het kasteel zaten. Zo ook de aalmoezenier F.L. Sampson die tijdens de daling een andere para op zijn*

parachute kreeg en vervolgens in de slotgracht belandde, gelukkig overleefde hij de oorlog.

4. Na de slagboom bij de parkeerplaats **RA** pad op langs de Noordelijke grachtkant en bewonder de oude beuk die alles zag gebeuren tijdens de landing op 17 september 1944.
5. Einde pad **RA**, gracht volgen. (*"It's the wrong field", flitste door het hoofd van Lt.Kol.Harry W.O. Kinnard, commandant van het 1e bataljon van het 501 regiment. Hangend aan zijn parachute op de middag van D-Day zag hij beneden zich een kasteel liggen. De spoorweg en Veghel (zijn herkenningspunten) waren nergens te zien. Eenmaal geland kreeg hij van de toegestroomde bevolking te horen dat hij op Kameren terecht was gekomen, vijf km te ver naar het westen.*)
6. Op zandkruising **RA** naar de brug van het Kasteel.
7. Bij de brug **LA** over het parkeerterreintje de oude kasteellaan op.
8. Bij de poort en kleine brug **RD**.
9. Na de burg over rivier de AA **LA** het pad op.
10. Einde pad verharde weg **RD** volgen.
11. Einde weg **LA** fietspad volgen en AA-brug over.
12. 1^e weg **RA** (Monseigneur van Oorschotstraat).
13. **RA**, na 100 m ziet u rechts het US Airborne Liberation Memorial (*Hier wordt jaarlijks een krans gelegd door o.a. John Primerano en de Airborne Vereniging. Zie ook de plaquette met namen van oorlogsslachtoffers uit Heeswijk/Dinther/Loosbroek*).
14. Vervolg de weg en ga de 1^e verharde weg **RA** (Balledonk).
15. 2^e weg **RA** (Droevendaal).
16. Einde weg **RA** (AA-Brugstraat) over rivier de AA en volg de weg. (*Tot punt 18 van deze beschrijving komt u nu in het gebied tussen de AA en de Zuid Willemsvaart waar drie dagen later, D-Day+3, de Duitsers hun posities hadden versterkt. Lt. Kol. Kinnard was intussen vanuit Heeswijk met zijn mannen in Veghel en kreeg van zijn commandant, Kolonel Johnson toestemming zijn gehele bataljon in te zetten om hier de vijand te verdrijven. Compagnie A en B kregen de opdracht de Duitsers op te drijven richting de ophaalbrug van Heeswijk om daar te worden opgevangen door Compagnie C. Een klassieke manoeuvre naar het voorbeeld van de slag bij Cannae waar Hannibal in 216 v. Chr. de Romeinen verpletterend versloeg. De opzet slaagde volledig en nog diezelfde dag hebben de Liberators, na overigens felle gevechten van sloot tot sloot, in één klap de in getalsterkere 420 Duitsers krijgsgevangen gemaakt door ze naar de Heeswijkse brug te drijven en ze daar met een tank en Compagnie C op te wachten*).
17. Einde weg **LA** (Laverdonk).
18. Einde weg **RA** (blijft Laverdonk). (*In dit gebied rondom Laverdonk is hevig van sloot tot sloot gevochten en zijn er vooral vele Duitsers gesneuveld*).
19. Einde weg **LA** (blijft Laverdonk).
20. **RD** op rotonde (blijft Laverdonk).
21. Einde weg **LA** (blijft Laverdonk).
22. Einde weg **RA** (de Knokert) verharde weg volgen.
23. 1^e weg **LA** onder de snelweg door.
24. Einde weg **LA** (blijft de Knokert).
25. 1^e weg **LA** (Dorshout).
26. 1^e onverharde weg **LA** (vóór het "Scouting gebouw").

27. Over de brug meteen **RA** de linkeroever volgen tot aan de spoorbrug, het doel van dit regiment (*De spoorbrug is in de namiddag van D-Day door het 1e bataljon bezet en de verovering ging zonder noemenswaardige incidenten. Het spoorlijntje was voor Operatie Market Garden bedoeld om oorlogsmaterieel over te vervoeren vanuit het bevrijde Eindhoven naar Boxtel, Schijndel, Veghel, Uden, Cuijk en vervolgens naar het Duitse plaatsje Gogh. Van daaruit zou men dan het materieel in kunnen zetten om het Ruhrgebied te kunnen veroveren. Boxtel is pas veel later bevrijd waardoor het lijntje hiervoor nooit is gebruikt*).
28. Steek het spoor over en volg **RD** de Dr. van de Voortsingel wordt Dr. Verbeeksingel (linkeroever van de AA).
29. Einde weg **RA** brug over en meteen **LA** (Beatrixsingel) (*Deze brug heeft in 1944 geen rol gespeeld. Wel in de meidagen van 1940. Het was toen een bruggetje voor de boerenbevolking ter plaatse, maar wel de enige brug in Veghel over de AA die nog in tact was. Drie dagen lang zijn hier de eerste Duitse troepen over getrokken komende uit de Peel op doortocht naar het Zuiden*).
30. Kruising **RD** (Kolonel Johnsonstraat) (*Meteen links ziet u "de kangoeroe" het regionale Airborne monument. "Kangeroo" was de codenaam van de 101 divisie. 30m verderop ziet u het monument voor Indië strijders*). Op D-Day+5 hebben de Duitsers een tegenoffensief ingezet om de geopende corridor terug te veroveren. Het is ze niet gelukt maar rond Veghel sneuvelde die ene dag 92 geallieerde soldaten.
31. Ga terug naar de kruising en sla **RA** (*Meteen het eerste statige pand rechts is "Klondike". Toen Veghel was ingenomen heeft dokter Kerssemakers zijn pand ter beschikking gesteld aan Kolonel Johnson die er zijn hoofdkwartier "Klondike" van maakte. Hij raakte gewond bij de kerk in Eerde en sneuvelde later aan de zuidzijde van de Rijn bij de poging om Arnhem te bevrijden. Meteen het volgende pand is van fietsenmaker De Kuyper die tijdens de oorlog zeer actief was in het verzet*).
32. Loop verder via de AA-brug naar de markt (*Deze brug werd op D-Day ingenomen door het 2e bataljon van het 501e Regiment, dat even tevoren de Veghelse ophaalbrug over de Zuid Willemsvaart had veroverd. Het Nederlandse leger heeft deze AA- brug in 1940 opgeblazen en heeft daarbij in de directe omgeving veel schade aangericht. De brug is vervolgens door de Duitsers hersteld en had in de oorlog de naam 'Richard Schnell Brücke'*).

Op deze markt kunt u bij verschillende horeca pauzeren/wc-gebruiken en/of ijs eten. Hier bent u op de helft van de route, de volgende helft is ook door de Liberators gelopen maar in tegengestelde richting en loopt via een mooi gebied terug naar het kasteel. Indien u niet terug wenst te lopen is er een mogelijkheid om dit te doen met de lijnbus. Ga daarvoor naar het busstation via: Voor de kerk RA (Deken van Miertstraat, wordt Molenstraat), einde Molenstraat RA, 1^e weg RA (Meijerijstraat) is na 80 m aan de linkerkant een bushalte. Neem lijn 158 en uitstappen bij halte Kasteel Heeswijk.

33. Verlaat de markt en volg de weg links langs de kerk
34. 1^e weg **LA** (Burgemeester de Kuyperlaan).
35. Einde weg **LA** (Gasthuisstraat) en **RD** het spoor over (wordt Middegaal) en wordt fietspad. *Als u op het spoor naar links kijkt ziet u op 200 m de spoorbrug die het regiment dat bij Kasteel Heeswijk werd gedropt moest veroveren.*
36. Bij rotonde **RD** en blijf het fietspad aan de linkerkant volgen, tot over de snelweg.

37. **LA** (Zwanenburgseweg) en dan met de bocht mee naar rechts (*links ziet u Kasteel Zwanenburg slechts 2 km van de spoorbrug vandaan waar de parachutisten eigenlijk hadden moeten worden gedropt*).
38. Bij kasteel weg en daarna het pad volgen tot verharde weg (Kilsdonksemolen).
39. **RA** op verharde weg en 1^e weg **LA** (Boterweg).
40. Einde Boterweg **RA** volg het fietspad.
41. Bij rotonde **LA** (Brouwerstraat) fietspad aan de linkerkant van de weg volgen.
42. 2^e weg **LA** (Den Dolvert, wordt Schoolstraat). *Dit is een gedeelte van de oude weg van Dinther die het regiment dat bij Kasteel Heeswijk werd gedropt gebruikte om naar de spoorbrug in Veghel te lopen, ook werden paard en kar gebruikt voor gewonden en zwaarder materiaal.*
43. Einde Schoolstraat **RD**, voor de Dintherse kerk langs (Servatiusstraat wordt Hoofdstraat). *De dorpen Heeswijk en Dinther waren toen nog gescheiden. Inmiddels zijn ze aan elkaar gegroeid. Toen de Amerikaanse bevrijders op 17 september vanaf Kasteel Heeswijk door het dorp kwamen om naar Veghel te gaan werden ze met gejubel ontvangen door de plaatselijke bevolking. Het was de bevrijding van Heeswijk en Dinther.*
44. Blijf aan de linkerkant lopen door het dorp, rechts ziet u de Heeswijkse kerk.
45. Einde van het dorp volgt u het fietspad aan de linkerkant en na ± 500 m en gaat de Hoofdstraat over in Gouverneursweg. Bij het huisje aan de linkerkant op nr. 9 woonde Tonia van de Pas. Aan de overzijde van de weg was toen enkel weiland. In dit weiland landde o.a. Liberator John Primerano (Exeter, Boston USA): *"Ik was net 18 en sprong in de veronderstelling dat het daar beneden veilig was. Nou niet echt dus en hangend aan mijn parachute die toentertijd nog onbestuurbaar waren heb ik een paar schietgebedjes gedaan want ik werd van alle kanten door de Duitsers beschoten, de kogels floten langs me heen. Ik landde ook nog verkeerd en ben bewusteloos geraakt en gered door een vrouw (Tonia van de Pas) en haar broer die woonden in een klein boerderijtje. Ze hebben me achter het huis op een stoel neergezet en vlug warme melk en beschuit gegeven om van de schrik te kunnen bekomen want ik was totaal van slag. Toen de Duitsers het Kasteel uitkwamen en in mijn richting kwamen ben ik overhaast naar Heeswijk gestrompeld, anders had ik het vast niet kunnen navertellen. We hergroepeerden in Heeswijk en zijn via Dinther richting de spoorbrug in Veghel gelopen die we overigens zonder schot hebben ingenomen Later die winter heb ik meegevochten bij Bastogne het Ardennenoffensief in de België. Gelukkig heb ik het overleefd, vele van mijn makkers hebben het helaas niet gered en hebben hun leven voor de vrijheid gegeven."* Liberator John Primerano is sedertdien vele malen in Heeswijk bij Tonia op bezoek geweest hij noemde haar zijn "second mother" tot haar dood in 2002 heeft hij haar in zijn hart gedragen. Volgens John heeft Tonia met de warme melk, beschuit en haar opvang zijn leven gered. Bij de Market Garden herdenkingen is John vaak weer in Heeswijk op bezoek. Hij legt dan een krans bij het monument voor zijn gesneuvelde makkers en gaat het graf van Tonia van de Pas bezoeken, ze werd 100. De Liberators worden vaak thuis opgevangen door de Airborne Vereniging waarvan enkele leden in deze omgeving wonen.
46. 1^e weg **LA** kasteellaan in naar eindpunt Kasteel Heeswijk (Aalmoezenier Francis L. Sampsonlaan (die tijdens de sprong een andere para raakte en in de Kasteelgracht landde en sneuvelde).
47. U bent bij het eindpunt.